

Organiseer tegenmacht

Door **Jan Schuurman Hess**

Publicist te Kats

Wie de website leest van bedrijven als Dow Chemical of Bayer Monsanto zal tevreden vaststellen dat zij met hun gewasbestrijdingsmiddelen bijdragen aan een betere wereld. Hetzelfde optimisme tref je bij Siemens, bij Phillips, bij het World Economic Forum. En als je wilt weten wat de consumenten willen of waar de groeimarkten zijn, klop je aan bij de The Demand Institute. De wereld wordt morgen beter, zoveel is duidelijk.

Klimaatverandering, vuile rivieren en oceanen — als ze al genoemd worden zijn het niet meer dan technische problemen. Wie zich tijdens een wandeling op een zomerse dag de veldleeuwerik boven een tarweveld herinnert, wordt er woedend van. Want als we dit allemaal al met nieuwe technieken zouden kunnen oplossen, dan nog komen de kosten natuurlijk op rekening van de gemeenschap.

Griezelig is dat de taal waarmee over het publieke domein wordt gesproken al net zo bezwerend is. Uitvoeringsdiensten — Belastingdienst, UWV — wanen zich als polderende regisseurs, onaantastbaar. Pas als het echt volledig uit de hand is gelopen, burgers aantoonbaar zijn platgewalst, worden er wat pleisters geplakt.

Ook in en om ons onderwijs is een uitgebreide kring van partijen met bureaucratische of commerciële belangen ontstaan: er zijn deskundige en integere adviseurs, maar ook klaplopers en uitvreters, kleine bedrijven en grote multinationals, zoals Google en andere grootmachten. De Onderwijsinspectie stelt ondertussen vast dat de kwaliteit van het basis en voortgezet onderwijs al twintig jaar daalt terwijl de kansenongelijkheid toeneemt. Een hele generatie jongeren wordt belast met onverantwoord hoge studieschulden.

In de S&D-reeks over hervormingen van onze instituties wordt door Herman van der Werfhorst en Louise Elffers aangedrongen op kleinere en grotere aanpassingen van de bestaande orde. Kleinere aanpassingen — een brede brugklas invoeren, het vak maatschappijleer uitbreiden, de macht van de schoolbesturen inperken — gaan wat mij betreft niet ver genoeg. Onderwijsbestuurders zijn geen ondernemers, al gedragen velen zich nu wel zo. Leerlingen, ouders en studenten zijn geen klanten, geen consumenten, al gedragen velen zich wel zo. In een wereld van economische machtsconcentratie is het de sociaal-democratie geboden om tegenmacht te organiseren. De toekomst schreeuwt om verbondenheid en gedeelde verantwoordelijkheid.

Mijn suggestie zou zijn om een publieke voorziening zoals de basisschool in handen te geven van de gemeenschap, waarin een ieder een verantwoordelijke rol te spelen en te nemen heeft. Dat betekent voor het onderwijs: schrap de schoolbestuurders en geef het bestuur van het basis- en voortgezet onderwijs terug aan docenten, schoolleiders, en via de schoolvereniging, aan ouders, wijk en dorpsbewoners. Hervorm vanuit die gedachte ook het bestuur van middelbaar en hoger beroeps-onderwijs en de universiteit. De overheid moet de regels voor het bestuur zo vereenvoudigen, dat een ieder die kan volgen en nakomen. Vanzelfsprekend beoordeelt de Onderwijsinspectie dan nog steeds de kwaliteit van het onderwijs, maar door de gemeenschap verantwoordelijk te maken, in plaats van autonome managers, doe je iets aan de kern van het probleem, namelijk dat de samenleving georganiseerd wordt volgens het principe van 'ieder voor zich'; dat alleen geluisterd wordt naar de grootste mond en dat succes synoniem is aan de diepste zakken, het meeste geld. En natuurlijk: neem dan ook de voorstellen over die Louise Elffers en Herman van der Werfhorst doen.